

642.

2. Рощина Н.В., Мельничук В.Е., Нестеренко В.І. Особливості інфляційних процесів в Україні. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2017. № 14. С. 61-67.

Сидоров Олександр Анатолійович,

кандидат економічних наук,
доцент кафедри аналітичної економіки та менеджменту ФСПОУ
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Пацкан Артур Михайлович,

здобувач 3 курсу спеціальності «Менеджмент»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АНАЛІЗ СТАНУ ТА РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Оцінити стан та рівень розвитку фондового ринку України допоможе аналіз динаміки відповідних показників у порівнянні з аналогічними показниками ринків, що розвиваються Росії й Польщі, а також «граничних» ринків групи країн Центральної, Східної Європи й Балтії, до якої входить і Україна.

Як правило, використовуються такі показники: обсяг торговельного обігу цінних паперів, капіталізація ринку акцій, рівень «free-float» (частка акцій, що перебувають у вільному обігу і не належать контролюючим акціонерам), а також ступінь концентрації компаній відносно капіталізації й обсягу торгів.

За оцінками фахівців, рівень «free-float» українських публічних компаній не перевищує 8%, тоді як для російського ринку акцій цей показник становив 17,9% у 2019 році і 21,4% - у 2020-му, а для польського - відповідно, 35,0% і 37,2%³. При цьому, за даними звіту провідної української фондової площадки ПФТС за 2020 рік, 15 компаній, які становили 5,1% від загальної кількості

емітентів акцій, що були занесені до котирувальних списків, забезпечили 58,9% її капіталізації й 50,2% загального обсягу торгів на цьому сегменті її ринку [1].

Нерозвиненість українського організованого ринку акцій підтверджують дані, наведені в таблиці 1. Так, якщо розрив у період 2018-2020 років між показниками ВВП на душу населення в Україні та в перелічених у цій таблиці країнах становив від 1,2 до 2,6 разу, то розрив у обсягах угод із акціями на душу населення - від 5,9 до 144,3 разу [1].

Таблиця 1 - ВВП у паритетах купівельної спроможності та обсягу угод з акціями на душу населення на організованих ринках України, деяких країн Центральної та Східної Європи, Балтії й Росії у 2018-2019 роках, дол. США*

Країни	ВВП на душу населення у ПКС*			Обсяг угод з акціями на душу населення		
	2004	2005	2006	2018	2019	2006
Україна	5984	6820	7800	7,38	18,46	29,5
Румунія	7427	9013	9100	43,46	157,32	197,2
Болгарія	7656	8549	10700	65,51	177,95	196,0
Естонія	12444	14896	20300	591,43	1770,0	736,2
Польща	11653	13501	14400	787,22	1428,95	2764,2
Росія	8980	10599	12200	865,41**	1293,73**	4257,6

Слід зазначити, що нерозвиненість організованого ринку цінних паперів, і зокрема ринку акцій, у край обмежені можливості його функціонування як ринку капіталу змушують вітчизняні компанії пов'язувати свої плани щодо залучення інвестиційних ресурсів із виходом на високо капіталізовані закордонні, насамперед європейські, фондові площадки. Свої послуги активно пропонують Лондонська, Німецька, Варшавська й Віденська фондові біржі, й найближчим часом до них має намір приєднатися російська ММВБ [2].

За даними Світового банку враховані обсяги угод із акціями на ММВБ і РТС. Однак надмірне порушення балансу між обсягами інвестицій в акції у формі IPO на користь закордонних фондових площадок може мати негативні наслідки для розвитку вітчизняного фондового ринку, тим більше, що його повноцінне формування ще не завершено. Не можна виключати можливості

того, що вітчизняні компанії будуть змушені випускати акції в Європі або Росії, породжуючи ще одну форму залежності України від сусідніх країн [3].

На тлі наведених фактів неповноцінності українського фондового ринку й особливо його організованого сегмента, щонайменше, дивними виглядають радісні реляції з приводу невтримного, найчастіше ірраціонального «зростання ринку», а фактично - лише штучного зростання курсових цін акцій за незначних обсягів угод із ними. На товарних ринках таке явище найімовірніше кваліфікувалося б як інфляція попиту, та нікому не спало б на думку характеризувати його як зростання ринку. За фасадом такого «зростання» ховається «мильна булька», яку ретельно роздувають. Рано чи пізно вона лусне, і її жертвами стануть насамперед ті компанії, ціни на акції яких сьогодні стрімко йдуть угору [4].

Такий, м'яко кажучи, своєрідний "ринок" уже понад десять років будується в Україні спільними зусиллями законодавчої й виконавчої влади. Чималий внесок у процес цього «будівництва» робить ДКЦПФР, яка у другій половині 90-х років минулого століття бачила своє головне завдання в переважному розвитку позабіржового (читай: неорганізованого) фондового ринку, а з початку нинішнього століття наполегливо ігнорує світовий досвід, у тому числі найближчих сусідів України, передусім Росії та Польщі, а також численні пропозиції й вимоги організаторів торгівлі та інших професійних учасників фондового ринку. Не випадково діяльність Комісії викликає з боку останніх гостру критику.

Проте прогноз розвитку фондового ринку України та його основних сегментів, який базується на математично-статистичному моделюванні динаміки відповідних об'ємних показників у попередньому періоді та враховує можливий вплив низки інституціональних чинників, не дає підстав для оптимізму. Так, хоча згідно з прогнозом у 2023 році обсяг угод із цінними паперами зросте порівняно з 2020-м у 8,6 разу (оптимістичний варіант) або вчетверо (песимістичний), питома вага організованого ринку в загальному торговельному обороті фондового ринку становитиме 15,7% або 7,3%

відповідно. Швидшими темпами зростатиме організований ринок акцій. Однак питома вага цього сегмента ринку в загальному обсязі угод із акціями на фондовому ринку України все ще буде незначною навіть порівняно з показниками 2003 року (11,4% за оптимістичного й 6,0% за песимістичного варіанта проти 18,5% у 2003 році) [2].

З огляду на те, що в наступні роки фондові ринки найближчих сусідів України теж зростатимуть, її відставання від них не тільки збережеться, а ще збільшиться. При цьому збережеться й безпрецедентне у світовій практиці багаторазове домінування непрозорого для інвесторів неорганізованого сегмента фондового ринку.

Результати аналізу стану та прогнозу розвитку фондового ринку України в середньостроковій перспективі вказують на необхідність проведення докорінних перетворень на організованому ринку цінних паперів, вжиття цілого комплексу законодавчих, нормативно-правових та інших заходів із метою розв'язання актуальних проблем його розвитку, забезпечення провідної ролі на фондовому ринку та у процесах інвестування економіки країни.

Список використаних джерел:

1. Назарчук М. І. Аналіз стану та перспектив розвитку фондового ринку України. *Фінанси України*. 2007. № 12. С. 83-95.
2. Опарін В.М. Фінанси: Навч. посібник. Київ. КНЕУ. 2002. 240 с.
3. Романенко О. Р. Фінанси. Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни. М-во освіти України, Київ. нац. екон. ун-т. Київ. КНЕУ. 1999. 108 с.
4. Чернишук В. Р. Розвиток ринку цінних паперів: проблеми та перспективи. *Фінанси України*. 2008. № 8. С. 96-103.